DE

Q. ASCONII PEDIANI

IN CICERONIS ORATIONES COMMENTARIIS EMENDANDIS.

SCRIPSIT

S. H. RINKES.

(*Continuantur e Mnemosyne vol.* X. *p.* 225.)

AD ORATIONEM PRO C. CORNELIO.

p. 56. (Orell.)

„Retulerat (Cornelius) ad Senatum, ut quoniam exterarum „nationum legatis pecunia magna daretur usura, turpiaque „et famosa ex eo lucra fierent, ne quis legatis exterarum „nationum pecuniam expensam ferret. *Cuius* relationem re„pudiavit Senatus et decrevit, satisfactum videri eo senatus „consulto, quod *ante annos* L. Domitio, C. Caelio coss. fac„tum erat, cum senatus ante pauculos annos illo Scto de„crevisset ne quis Cretensibus pecuniam mutuam daret. Cor„nelius ea re offensus senatui, questus est *de ea* in concione, „exhauriri provincias usuris" cett.

In his videtur primo loco *cuius* relationem, mutandum esse in: *quam* relationem; deinde tollendum est glossema, et quidem glossema cuius pars iam interiit: *ante annos.* Interpolator enim addidisse videtur, ante quot annos consules fuissent L. Domitius et C. Caelius. Annorum autem indicatio sive numerus excidit.

Tertio loco in ultima parte tollendus est soloecismus. Quid enim significat: Cornelius ea re offensus senatui, questus est

de ea in concione exhauriri provincias usuris? Quid questus fuerit Cornelius legitur, nempe provincias exhauriri usuris, ubi id fecerit additur, deest quando id locum habuerit, quod latet in *de ea* nempe *dein*, vel *deinde*, i. e. postquam senatus relationem Cornelii repudiaverat.

Solet Asconius in narratione saepius ea particula uti; v. c. pag. 58. vs. 9 sic scribit: „Quo tumultu Cornelius pertur- „batus concilium dimisit. Actum deinde eadem de re in se- „natu est magnis contentionibus."

Depravatum esse video, quod nunc circumfertur p. 59. — Accusatores Cornelii circumventi sunt ante tribunal praetoris, qui non aderat iisque mors est intentata si mox non desisterent. „Quam perniciem vix effugerunt interventu consulum „qui advocati reo descenderant. Et cum in *scalas* quasdam „Cominii (Cornelii accusatores) fugissent, clausi in noctem „ibi se occultaverunt; deinde per tecta vicinarum aedium „profugerunt ex urbe," ubi pro *scalas* reponendum esse coniicio *aedes*.

Quae paullo post leguntur, adeo sunt lacunosa et deperdita ut de vera lectione restituenda desperandum esse videatur. Recte a Madvigio observatum est paene totam narrationem de iudicio Maniliano et reditum ad narrationem de Corneliano interiisse. Ubi autem Asconius redit ad iudicium Cornelianum his verbis: „Cornelius perterritus Manilii exitu „...... in iudicium adhibuit ut ne clamor quidem ullus „ab advocatis eius oriretur," necessario opinor pro *eius* reponendum est *suis*, nam de Cornelii iudicio sermonem esse extra dubium est. Lacunam autem male videtur Popma supplevisse scribens: „Cornelius perterritus Manilii exitu *paucos* „*ante milites* in iudicium adhibuit" cett., quod quo iure fecerit, alii videant. Quod enim provocat ad id, quod Pompeius postea fecit in Milonis iudicio nihili est. Omnia ni fallor recte procedent si scripseris: „Cornelius perterritus Manilii „exitu *neminem* in iudicium adhibuit" cett.

Non difficile videtur corrigere, quae statim sequuntur, quibus exponit Asconius, quomodo Cornelius contra principum civitatis testimonium defensus fuerit. Dixerunt enim illi, Cornelium videri tribuniciam intercessionem sustulisse, quod ipse legis codicem recitasset, quod ne praeco faceret, subiiciente scriba verba, collega in tribunatu vetuerat. „Non „poterat negare id factum esse. Is eo confugit ut diceret „non ideo, quod lectus sit codex a tribuno imminutam esse „tribuniciam potestatem," in quibus cum subiectum desideretur, certum est, ait Baiterus, Ciceronis nomen excidisse. — Quod vero excidit, latet in ultima parte vocabuli *poterat*. Scripsit enim Asconius: „Non *poterat orator* negare id factum esse, sed eo (omisso pronomine *is*, quod nulla auctoritate huc pedem male intulit) confugit, ut diceret" cett.

In sententia contra quae statim subiungitur videtur nomen proprium desiderari; quod enim nunc editur, sensu caret. — „Qua vero arte et scientia orationis, ita ut et dignitatem „clarissimorum civium contra quos dicebat non violaret et „tamen auctoritate eorum laedi reum non pateretur, quan„taque moderatione rem tam difficilem *aliis* tractaverit, lectio „ipsa declarabit."

Quibusnam illud tam difficile fuit? Omnibus, ni fallor, et si cui alii certe Ciceroni, qui quo tempore pro Cornelio dicebat, omnibus viribus id agebat ut viam ad consulatum sibi pararet. Asconium igitur scripsisse contendo: „Qua „vero arte et scientia orationis — quantaque moderatione „rem tam difficilem Tullius tractaverit, lectio ipsa declarabit."

In iis, quae leguntur p. 61, Madvigio iudice, non paucorum verborum lacunae sunt, et de toto loco restituendo ita desperat, ut addat: „inutilem corrigendi operam non sum „tam ineptus ut suscipiam;" — ἐν παρόδῳ tamen rectissime pro *praefecturas* restituit *decurias*. Sed apponam primum Asconii verba:

„Adiumentum autem habuit, quod, sicut diximus, Corne-„lius praeter destrictum propositum adversus principum vo-„luntatem cetera vita nihil fecerat, quod magnopere impro-„baretur; praeterea, quod et ipse Globulus, qui intercesserat, „aderat Cornelio, et quod ipsum quoque diximus quod Cor-„nelius Pompeii Magni quaestor fuerat, apud dicas .... „praefecturas (leg. decurias) equitum Romanorum et tribuno „......... et ex tertia quoque parte .... apud ple-„rosque exceptis iis .... familiaris principum civitatis."

Quid haec habeant commune cum narratione de iudicio Maniliano ut Madvigius suspicatur, non satis intelligo. Multa intercidisse coniicit Vir Clar. inter *iis* et *familiaris* et quidem nomen et commemoratio patris Cornelii, ob ea, quae leguntur p. 65. vs. 5 sqq. ubi de patre sermo esse videtur. — De lectione illo loco tamen non constat. Sunt enim qui dicant non legendum esse: „petivit tamen a me *pater* ma-„xima contestatione ut causam Manilii defenderem," sed petivit a me „*praetore* maxima contestatione" cett., idque ut mihi videtur, summo iure. — Quum enim Manilius quam primum tribunatu functus, igitur anno exeunte, postulatus esset apud praetorem, factum erat non ut decimo die, sicuti mos erat, sed ut postridie adesse iuberetur. Plutarchus facit Manilium reum apud Ciceronem praetorem qui quaestioni de pecuniis repetundis praeerat, inque ea re ni fallor errore implicatur. Quumque tribuni pl. quod postridie adesse Manilius iussus esset, Ciceronem aegre ferentes, in contionem adduxissent, isque (secundum Plutarchum) sese defendisset, flagitavit ab eo populus ut Manilii causam defenderet. Quod publice universus populus fecit, privatim sine dubio multi fecere, et non difficile fuisse arbitror Ciceronem movere ut Manilii, qui Pompeii amicus erat, causam reciperet. — De patre vero mentionem facere non esset huius loci; quam inconsiderate egisset autem Cicero, qui ea dicendo concederet Cornelium Manilii actionum participem fuisse, id quod eius accusatores maxime criminabantur.

Iam vero Cornelii patris commemoratio, hominis plane ignoti, a Madvigio ita ponitur, ut *familiaris* fuerit principum civitatis, quod nullo ne tenuissimo quidem testimonio confir-

matur. — Quum praeterea principes illi civitatis, quorum nomina ab Asconio memorantur p. 60, infesti in Cornelium testimonia dixissent, quid quaeso igitur adiumenti Cornelio nasci potest secundum Madvigium, ab iis, licet patris familiares fuissent?

Locus ni fallor in hunc fere modum commode in integrum restitui potest: „Adiumentum autem habuit, quod sicut dixi-„mus, Cornelius praeter destrictum propositum adversus prin-„cipum voluntatem cetera vita nihil fecerat, quod magnopere „improbaretur; praeterea quod et ipse Globulus, qui in-„tercesserat, aderat Cornelio, et quod ipsum quoque diximus, „quod Cornelius Pompeii Magni quaestor fuerat, apud du-„as[que] decurias, equitum Romanorum et tribuno[rum ae-„rariorum] et ex tertia quoque parte [gratus erat] apud ple-„rosque exceptis iis [qui erant] familia*re*s principum civitatis."

Haec certe non pugnant cum ultimis huius commentarii verbis, qnae contra ex his illustrantur: „Magno numero sen-„tentiarum Cornelius absolutus est."

Videntur illae lacunae, quas supplere conatus sum originem non inde duxisse, quod in codice ipso vacua spatia fuerint, sed quod partim foliorum orae aut avulsae aut a tineis blattisque paene comesae fuerint [1]), et si hoc verum est, ab ipso Madvigio argumentum peto, contra illius coniecturam, de longiore lacuna inter *iis* et *familiaris;* nempe videtur ita in codice fuisse:

1. intercesserat, aderat Cornelio et quod ipsum
2. quoque diximus, quod Cornelius Pompeii
3. Magni quaestor fuerat apud duas[que de-]
4. curias equitum R° et tribuno[rum aerariorum]
5. et ex tertia quoque parte [gratus erat]
6. apud plerosque exceptis iis [qui erant]
7. familiares principum civitatis.

Quibus respondisse videntur, in pagina quae *versa* dicitur, quae nunc leguntur apud Orellium p. 63, eodem modo depravata, hoc uno discrimine quo eo loco capita versuum perierint; hic enim finis deest:

---

[1]) Madvigii verba haec sunt in Disp. Critica de Q. Asc. Ped. p. 30.

1. Quid? Metellus summa nobilitate et
2. virtute, cum bis iurasset, semel privatim et
3. [iterum] lege deiectus est ratione (?) an vi an veri
4. .... suspitionem animi tollit
5. ...... virtus ac dignitas et Q. Metelli
6. ...... adolescentia ad summam laudem
7. omnibus rebus ornata.

Multa in Asconii commentariis restituendis debentur Ravio, a cuius coniectura tamen h. l. discedendum esse arbitror. Scripsit enim: „Quid Metellus summa nobilitate ac „virtute, cum bis iurasset; semel privatim *poscente patre iterum publice et lege*" cett.; quae quum partim etiam in Orellii editione legantur, dicam, cur aliter conceptam eam sententiam fuisse credam. Etenim, quod saepius indicavi, etiam h. l. usu venit: ut Asconii verba ex Ciceronianis, sic Ciceronis orationem ex Asconianis saepissime posse restitui. Scribit autem Asconius in fine adnotationis ad hunc locum: „Huc ergo illud pertinet, cum iurasse dixit semel privatim „„et iterum lege"" quae verba sine dubio ex ipsa oratione Tulliana petita sunt.

Ultima huius loci pars ex Asconii adnotatione commode suppleri potest. Constat enim ex his verbis: „Confugit „autem orator ad Metelli nobilitatem et ad C. Curionis „industriam" et *industriam* et *nobilitatem* apud Ciceronem scriptum fuisse, quapropter sic legendum esse arbitror:

suspicionem ex animo tollit
[et C. Curionis] *industria* ac dignitas et Q. Metelli
[nobilitas et] adolescentia ad summam laudem omnibus rebus ornata.

Eadem observatio et Ciceroni et Asconio prodesse potest p. 65 et p. 66 init.

1. Nam cum is tr. pl. duas leges tulisset in eo
2. magistratu unam perniciosam, alteram egregiam;
3. ... quod summam rempublicam non laesis.
4. [set id] ab illo ipso tr. abiectum est, quod autem
5. .... manet in extraordinario
6. ..... dis fuit.

Quibus respondet sequenti pagina fragmentum lacunosum de legibus C. Cottae abrogatis quod maximam partem aliis praeeuntibus (quos vide apud Orellium) sic restituendum esse videtur:

1. neque apud Fenestellam
2. ullius alterius latae ab eo legis mentio [est]
3. praeter eam, quam in consu[latu tulit invita]
4. nobilitate magno populi studio ut iis, [qui tr. pl.]
5. fuissent, alios quoque magistratus [capere]
6. liceret, quod lex dictatore L. Sylla paucis [ante annis]
7. lata *prohibebat* cett.

Luce clarius est, opinor, in priore fragmento non bis fuisse *quod summa respublica*, ut nunc est apud Orellium, sed scribae errore quod in superiore versu esset, in altero esse repetitum vel ex Poggii vel alius alicuius interpolatione additum; in penultimo autem versu ubi agitur, ut ex Asconii ad h. l. annotatione apparet, de bello Mithridatico *extra ordinem* Pompeio mandando, legitur: *vestri ordina*, in quibus *extraordinario* vel alius huius adiectivi casus latet.

In Asconii ad h. l. fragmento vitium tolli potest Ciceronis verbis ad certam emendationem viam indicantibus. Legitur: „Dictum est etiam supra de his legibus: quarum una de „libertinorum suffragiis, quae cum Senatusconsulto damnata „esset, ab ipso quoque Manilio altera defensa est, altera de „bello Mithridatico" cett.

Legendum autem videtur duce Cicerone, qui habet: *ab illo ipso tr. abiectum est:* „Dictum est supra de his legibus, qua„rum una de libertinorum suffragiis, quae cum Senatuscon„sulto damnata esset, ab ipso quoque Manilio *abiecta est.* „Defensa est altera de bello Mithridatico Cn. Pompeio extra „ordinem mandando." cett.

p. 64. vs. 6.

Satis mirari non possum editores non esse assecutos Ciceronis mentem in his verbis: „Legem inquit de libertino„rum suffragiis Cornelius C. Manilio dedit. Quid est hoc, „DEDIT? An tulit? an rogavit? an hortatus est? At tulisse

„ridiculum est, quasi legem aliquam aut ad scribendum dif-„ficilem aut ad excogitandum reconditam" cett.

Locum vitium fovere cum alii tum Madvigius docuerunt. At hic veram emendandi viam non ingressus est. Obiicitur nempe Cornelio quod illam legem de libertinorum suffragiis *dederit* Manilio; iam quaerit orator quid sit, quid significet illud *dedit;* sitne *rogavit*, *hortatus est*, an tertium aliquod, quod eiusdem potestatis fuerit, necesse est; igitur multo minus quam tulit. Ferre porro legem Maniliam non poterat esse cuiusquam alius, quam ipsius Manilii; „utrum sua sponte „(verba sunt Madvigii) an a Cornelio impulsus esset quaere-„batur." Idcirco scribit Madvig. „Attulit? an rogavit? an „hortatus est?" Deinde addit: *Attulisse ridiculum est* cett., quod si dixit Cicero, necessarium est ut in oratione etiam expositum fuerit, ineptum fuisse *rogare*, et magis quam dici possit absurdum *hortari* Manilium ut eam legem ferret. Sed tota coniectura Madvigii inepta est, et quo luculentiora et praeclariora sunt, quae vir amplissimus in Asconio eximie restituerit, eo magis offendit haec mutatio.

Scripsit enim Cicero:

„Legem inquit de libertinorum suffragiis Cornelius C. Manilio dedit. Quid est hoc DEDIT. *Impulit?* an rogavit? an hortatus est? Nam dedisse ridiculum est, quasi legem aliquam aut ad scribendum difficilem aut ad excogitandum reconditam cett."

Simulat igitur orator se vim verbi dandi h. l. non assequi et rogat quid illud sibi velit. — Necesse est ut alia significandi potestate illud verbum usurpaverit accusator quam vulgo solet, „nam *dedisse* ridiculum est" cett., unde apparet falli Madvigium quum scribat: „deinde *nam* alienum est in primo „membro refutationis."

Addo in ed. princ. esse *an tulisse;* in pluribus ex antiquis edd. *nam tulisse;* Sigonio deberi: „*nam dedisse*."

p. 68 init. Nullo negotio suppleri potest in Ciceronis verbis, quod Asconio deest in adnotatione ad eum locum ubi disputat orator quot genera sint, in quibus per *senatum* more maiorum statuatur aliquid de legibus. Scripsit enim Asconius:

„Q. Caecilius Metellus Numidicus, M. Iunius Silanus, de „quibus facit mentionem, consules fuerunt bello Cimbrico, „quod diu prave simul et infeliciter gestum est. Atque ipse „quoque hic Iunius male rem adversus Cimbros gessit, ac [Se-„natus] plures leges quae per eos annos, quibus haec signi-„ficabantur, populo latae erant — abrogavit."

In voc. *significabantur* vitium est quod tollere non possum. Neque acquiescendum puto in eo, quod Orellius excogitavit: „quibus haec minitabantur populo."

Monstrum ali videtur in verbis Ciceronis p. 71, ubi exponit non pertinere ad crimen imminutae maiestatis tribuniciae, quod Cornelius, intercedente collega, codicem legisset. Facta enim alia esse multo graviora ab Aulo Gabinio, Cornelii collega, quae tamen in crimen non essent vocata. In quibus unum est, si editoribus credimus, satis lepidum. Omnes enim edunt: „Neque enim maius est legere codicem, „cum intercedatur, quam sitellam ipsam *cum* ipso intercessore „deferre;" quod quid sit, non capio. Legendum esse suspicor: „quam sitellam ipsam *coram* ipso intercessore deferre."

In Asconii adnotatione ad locum praecedentem recte Orellius quid Asconius vellet, assecutus est et partim emendasse videtur haec verba: „Et aliquamdiu Trebellius ea re non „perterritus aderat, perstabatque in intercessione, *quod dam-„nari* magis quam perseveraturum esse Gabinium arbitrare-„tur," ubi *minari* Orellius, idque recte, si addidisset modo, litterarum ductus eo ferre ut legendum sit: „*quoniam minari* „magis, quam perseveraturum esse Gabinium arbitraretur."

Proxime sequentia:

„Sed postquam VII et X tribus rogationem acceperunt et „una mens esset et ut modo superat populi iussum confice-„ret, remisit intercessionem Trebellius." cett. interpolata et corrupta esse videntur. Coniunctivo *esset* locum non video et scripsisse Ciceronem coniicio: „sed postquam VII et X tri-„bus rogationem acceperunt, et una modo *supererat ut* populi „iussum conficeret, remisit intercessionem Trebellius."

Leve est, nec tamen praetermittendum, quod in sequenti scholio corrigi potest:

„Diximus iam in principio Cornelium primo legem pro- „mulgasse ne quis per senatum *lege solveretur*," immo *legibus solveretur*.

Vitium inde natum esse videtur, quod casus, quos vocant obliquos, huius substantivi scriberentur LEG. in singulari, LEGG. autem in plurali.

Editur apud Orellium p. 78 vs. 14:

„Qui (nobiles) non modo cum Sylla verum etiam illo „mortuo, semper hoc per se summis opibus retinendum pu- „taverunt, inimicissimi C. Cottae fuerunt, quod is consul „paulum tribunis pl. non potestatis sed dignitatis addidit," in quibus, ni fallor, oppositio *cum Sylla* et *illo mortuo* non bene procedit; praeterea praepositio *cum* non est in editione princ., sed a seqq. editoribus addita. Concinnitas videtur postulare ut legatur: „Qui non modo Sylla *vivo* verum etiam illo mortuo — — putaverunt."

Corrupta et interpolata esse videntur Ciceronis verba ap. Asconium p. 80 vs. 5, ubi nunc editur:

„Quid? Avunculus tuus, clarissimus vir, clarissimo patre, „avo, maioribus, credo, silentio, favente nobilitate, nullo „intercessore comparato, populo Romano dedit et potentissi- „morum hominem collegiis eripuit cooptandorum sacerdotum „potestatem."

Quid *silentio* sit h. l. nemo facile dicet. Concinnitas praeterea orationis ni fallor postulat ut optimates et plebeii coniungantur. Scriptum igitur fuit, ut arbitror: „Quid? avun- „culus tuus clarissimus vir clarissimo patre, avo, maioribus, „credo silente nobilitate, nullo intercessore comparato," cett. in quibus *favente* adscriptum est, quo explicaretur *silente*, quod postea in *silentio* corruptum est.